

مارتین وگه ا ن کی
به د وای به خته وه ریدا ... سه د یق
سه عید ا واندزی

مرځ هه مېشه له ژيانيدا، عهداځي به خته وهرې بووه و نه گهر بڼ
ساته کيښ ژيا بڼت، نه واهه ويداوه ئاسووده و به خته وهرې بڼت. ته نانه
مرځه کان زږرځگه و نه زمووني ژيان تاقیده که نه وه له پڼا و
به خته وهريدا. گهرچې له زږهې کاته کاندې نائومځد ده بن و هه ست
ده که نه به دواي سهراب که و توون. مرځه کان نه گهره ست بکه نه له
دوور ترين سووچې نه و دنيا يه دا به خته وهرده بن، نه و له خه وني گه يشتن
به و شو نه دان. له هه نه کاتيښدا، خځيان و خه و نه کانيان په ژمورده
ده بن و له نه وده چن. به هه زاره ها مرځي نه مه له پڼا و ژيان ځي
ئاسووده تر دا ځځگای هه نده ران ده گرنه به رو خه و نه به نه وروپاوه
ده بينن به نه وونه، که چېرې گهل کيشيان ده که و نه بهر شه پڼه له بڼ
ئامانه کاني ده ريا و نه و هه نده به خته وهر يه بچو و که ي پڼ شتر يښ
هه يان بووه، له ده ستی ده دهن.

[illegible]

ئەگەر تـ لە بەختەوهری ده‌گه‌یی، به‌رـ خـ بده ژه‌تـ. ژه‌تـی

ٲوحانیهت و رووناکی و سٲفیگیری. ٲٲ لهو ٲ بهدوای کتٲبی (ئهفاده
 فی ئهکسیر سعاده) بگهٲٲ. ئیدی تاههتایه بهختهوهردهبیت. مارتین
 بهو خهیا ٲه گوندی هٲرنه جٲدٲٲٲت و ٲوودهکاته ٲٲژهٲات و سهفر ٲک
 دهکات کهنٲسا ٲ و نٲمانگ دهخایه نٲت. بهرلهوهی ٲٲوات، هانسی
 برادهری، بهٲووٲکی نیشتمانی ده داتٲ که بهٲووی وٲاته. ٲٲ ئهوهی
 یادی نیشتمانی ٲٲ بکاتهوه. مارتین بهخهون و خهیا ٲٲکی زٲرهوه که
 تیایدا بهختهوهری بهدهست دٲذٲت، دهست بهسهفرهکهی دهکات. سهرهتا
 ٲوو لهتهنجه دهکات، دواتر لهٲٲی دهریای ناوهٲاستهوه دهچٲته
 ئهسکهندهرییه و پاشانیش ٲٲ وٲاتی شام.

شام ئهوکات ٲٲگهی کاروانچییهکان و هامٲشٲی کاروانسهراکان بووه
 ٲٲ ئٲرشهلم و شوٲنهکانی دیکه. مارتین ٲٲ ساٲانٲکی زٲر لههلب
 ده مٲذٲتهوه. زٲر خهٲک لهکهسانی ئاسایی و بازرگانان و موسٲمان و
 کریستیایان و ئهرمهنی و جوو ده ناسٲت و تٲکهٲیان ده ٲٲت. فٲری ژیان
 و کلتووریان ده ٲٲت. ههرلهوٲدا مارتین عاشقی کچه کوردٲک
 به ناوی (کهوسهری کوردان) ده ٲٲت، کهیهکٲک بووه له شٲخترین کچهکانی
 هلب. مارتین ٲٲ ماویهکی زٲر، ٲازو نیاز لهگهٲ کهوسهر
 دهگٲٲٲتهوه و واههست دهکات گهیشٲته بهختهوهرییهکی ههمیشهیی.
 پاشان ده ٲٲته بازرگانٲکی ناسراوی کاغزو کهلو ٲهل و کاٲای له
 شوٲنهکانی دیکه ٲٲ دٲت، ئهویش ساغیان دهکاتهوه تا وایلٲدٲت
 ده ٲٲته بازرگانٲکی ناسراو. مارتین وادهزانٲت ئیدی ئهو گهیشٲته
 بهختهوهرییهکی ههمیشهیی و دهرگای ئاسوودهیی ژیان ٲٲ کراوهتهوهو
 ٲٲویستی بهچیترنییه.

بهٲام ورده ورده، ئهوهستهی نامٲذٲت. مارتین وا دهزانٲت شههوهتی
 ژن و دهوٲهمندی و بازرگانی، دهتوانن نیشتمانی لهبیربهرنهوه.
 بهٲام ههر کاتٲک ئهو بهٲوه له گیرفانی دهردهٲذٲت که هانسی
 هاوٲٲی ٲیی داوه، ئیدی سٲزی دووری دهیگرٲت و غهریبی نیشتمان
 دهکات. ئهمجارهیان ههرله ٲٲناو بهختهوهرییهکی ههمیشهییدا، هلب
 جٲدٲٲٲت ودهچٲته وان. ماویهکی زٲریش لهوٲ ده مٲذٲتهوهو
 دانیشٲووانی ئهوٲش ده ناسٲت. مارتین چونکه کریستیانه و
 لهٲٲژهٲاتیش ده ژیت، ئیدی کهسانٲک ٲٲی دهٲٲن که ئهگر ئایینی خٲی
 بگٲٲٲت و ٲٲته موسٲمان، ئهوا تاههتایه بهختهوهر ده ٲٲت و دهگاته
 ئهوکتٲبهی که بهدوایدا له باکووری ئهلمانیاوه گهشتی له ٲٲناودا
 کردوه. ٲٲیه مارتین لهسهر دهستی والی وان ده ٲٲته موسٲمان و ناوی
 لٲده نٲن، (موراده دین). مارتین واههست دهکات، که بووه موسٲمان ئیدی
 تاههتایه بهختهوهر ده ٲٲت.

بهـام ناشتوانـ به ئاشکرا ئه موسـمان بوونهی خـی له ترسی
ئهلبیرتـو هاوـکانی دیکه کریستیانی دهربخات. بـیه جارـکی
دیکه، ههست به ئازاری ویزدان دهکات. بهوهی چـن دهـبـ مرـفـهـنده
لاوازو بـ دهسهـات و بـ بیروباوهـبـت، به ئاسانی وازله ئایینی خـی
بـنـت. بهـام مارتین هه موو ئهـم گـهـیانه تاقیده کاتهوه تهنهـا له
پـناو گهـیشتن به بهختهوهـری. ئهـمجارهـیان مارتین لهوانیش ههـناکات
و دهـچـته بهـدلیس. لهـوش لهـخانـکدا بـماوهـیهـک دهـمـنـتهـوه و
دیمهـنهـکانی سهـبـین و کوشتن بهـدهستی موسـمانهـکان دهـبینـت.
لهـکاتـکدا ئهـو بـیه ئایینی خـی گـگـیوه، له پـناوگهـیشتن
به بهختهوهـری، که بـواـی وابوو له ئیسلام و ئـژهـهـاتدا پـی دهـگات.
بهـام هه موو ئهـمانه، جگه له سهـرابـک که له بیابانداـبواران فریو
دهـدات وهـک ئهـوهی ئا و بـت، چی تر نه بوو.

مارتین ئـژئاوای بهـره و ئـژهـهـاتی و حانیهت جـهـهـشت. لهـوـ کهـوهـری
کوردانی ناسی و بـماوهـیهـک لهـگهـی ژیا. دواتر بووه بازرگانـکی
گهـورهـی کاغـز، ئایینی خـی گـگـی، ناوی خـی گـگـی، هه موو ئهـمانهـی له
پـناو گهـیشتن بوو به بهختهوهـری. بهـام بـ دواچار مارتین به هیچ
یهـکـ لهـ ئـگـایانه، ناگاته بهختهوهـری و دواـی نـساـ له گهـشتهـکهـی
به نائومـدی دهـگهـتهـوه هـهـنـهـی گوندهـکهـی له خـژئاوا. مارتین بهـو
بـواـیه گهـیشت که مرـفـ له ههر شوـنـکـ بـژیت، ئهـگهـرخـی له ناخهـوه
ههست به بهختهوهـری نهکات، ئهـوا بهختهوهـر ناـبـت. مارتین زانی
بهختهوهـری نه له سهـرمایه، نه لهـزهـنگینی، نه له عشق و خـهـویستی
ژندایه، بهـکـو له وـحـی مرـفـدایه. مرـفـ ئهـگهـر ههستی به بهختهوهـری
نهکرد، ئهـوا هه موو دنیاـش هی ئهـوبـت کهـلکی نییه.

بـیه دواـی نـساـ گهـایهـوه زـدی خـی و بهختهوهـری وهـک خـهـمـشی نـو
کتـبـکـ بینـی، که کـ ناـکرـتهـوه. بهـام لهـماوهـی ئهـو گهـشته نـساـیهـی
مارتیندا، تاکه شت که نهـیتوانـی لهـبیری بکات، بهـوی نیشتمان بوو.
که بهـر له گهـشتهـکهـی هانسی برادهـری پـی دا بوو. مارتین هه موو ئـژهـهـاتی
تهـیکرد، بهـام بهـوی نیشتمانـی ون نهکرد. ئاخـر نیشتمانـی ئـستهـقینه
به ئاسانی لهـبیرناکـرت. سهـرهـنجام مارتین گهـایهـوه ئهـو نیشتمانـهـی که
بهـوـکی لـ ههـلگرتـوو، نهـیتوانـی بهـوشکـبوویش فـی بدات. لـرهـدا
دهـمهـو ئـماـژه بـ لایهـنـکی دیکهـی ئهـو ئـمانهـ بکهم، که ئهـویش
زمانهـکهـیهـتی. جان دـست لهـو ئـمانهـیدا، هاوشـهـوی ئـمانهـکانی دیکهـی،
بهـزمانـکـ دهـنووسـت تهـژی له جوانی و دهـبـینی و ئـژهـیهـیهـی سهـرنج
ئاـکـش. لهـاستیدا، کهـم شـهـهـزار و شـهـهـهـکانی دهـربـینی زمانی کوردی
ههـبوو، من لهـو ئـمانهـدا بهـرچاوم نهـکهـون. وهـک ئهـوهـی ئـمانـنووس لهـو

ناوچه و شوځنانه هه مووی ژیا بښت. ته نانت شوه زاری واندزیا نیشم له وځنانه کهوته بهرچاو. لږه دا بې بهرچاو وونی زیاتری خوځنهران، نمونه لهوشوه زاره جړاو جړانه ده ځنینه وه.

* ۱۰۵ (هه مارتین هه) .

* ۱۰۶ (چما گه ل) .

* ۱۰۷ (گشت شته کان به له زوبه ز چ بوون)

* ۱۰۸ (بله ز فای بکه) .

* ۱۰۹ (ئستاکه پیچه ک باشترم) .

* ۱۱۰ (چما من پاسه وانی ده فته رانم) .

* ۱۱۱ (باهه وکه واز له ئاخوتن بښن) .

* ۱۱۲ (گه له ک که یغم ها ت) .

* ۱۱۳ (حه وچه به وه ناکات سهری خت بښینی) .

* ۱۱۴ (ا به قیز) .

* ۱۱۵ (مقه یه تی خت به) . ئهم دهر بښینه له شوه زاری

واندزیان به کار دښت. مقه یه واته هوشیاری خت به ئاگاداری خت

به .

* ۱۱۶ (پیچه کی ل ده نووسم) . پیچه ک واته که مځ، هه ندځ.

* ۱۱۷ (هشتانه کښ به و ئوم ده بووم) .

* ۱۱۸ (ئلعان کښکی ت له به هشت ئاماده ده که ن) . ئلعان

له شوه زاری واندزیان واته (ئستا) .

* ۱۱۹ (خه ک دښتی پاره ن نه ک دښتی بنیاده م) .

* ۱۲۰ (ئو دوو خورته) .

* ۱۲۱ (ئلعان کارم هه یه) .

* ۱۲۲ (وحی چی ما هوه دان) .

* ۱۲۳ (زه لام کی فیله تن) . واته مرځ کی گه وره . ئهمه ئستا ش

له واندز به کار دښت.

* ۱۲۴ (هه نگین ز به هڅ ز دکار ت) .

* ۱۲۵ (کت به که ت هاورد) . هاورد له شوه دهر بښینی ناوچه کانی

گهر میان و خانه قینه .

بگومان ئهم دهر بښینه جړاو جړانه به شوه زاری جیاواز،

هنگدانه وهی شوه ئاخوتنه کانی زمانی کوردیه، له دنیا بینی جان

دښتدا. ئهم شوه دهر بښانه که ئیستاتیکا یه کیان له ووی فځمی

زمانه وه به ځنانه که داوه، ده ش وهک بناغه یه ک بښ دروستبوونی زمانی

ستاندهری کوردی ببینرښت. هنگه ئهمه به شځی پهیوهندی به

وهرگځی ځنانه که وه ه بښت، که بگومان وهرگځ کی ناسراوو

به توانایه. بهام دواچار زمانی نووسینی مانه که بـت، یا خود
گـانکاریه کانی زمان بـت له میانهی وەرگـانانی مانه که بـ زمان
کوردی، ئەوا زمانـکه خوـنەرله کاتی خوـندنه وهو بهریه ککه وتنی
وشه کاندای، چـژی لـوهرده گرـت و سهرنجی اده کـشـت...

***پهراوـنـ:**

مارتینی بهخته وەر/مان/ نووسینی جان دـست/ وەرگـانانی سه باح
ئیسماعیل/ بـاوکراوهی غهزه لنووس 2018....

*ئهم بابـه ته له ئەدهب و هونهری کوردستانی نوـ ژماره (1078) ی بـژی
28-2-2019 بـاوکراوه ته وه.....